

ondertekend hadden, en velen met hen, hadden het gevoel dat een zinloze, ja gevaarlijke geldverspilling voorkomen was. Hadden niet Engeland, de Verenigde Staten en Japan een jaar tevoren in Washington afgesproken dat zij hun vloten zouden stabiliseren in de verhouding 5 : 5 : 3? Wat moest dan Nederland overgaan tot de bouw van een vloot die geheel alleen niets tegen Japan zou kunnen presteren maar die, als ze samen met Britten of Amerikanen zou moeten optreden, slechts van geringe waarde zou zijn?

Zeven jaar later, in 1930, kwam de minister van defensie, de rooms-katholiek mr. L. N. Deckers, fervent verheerlijker van Napoleon, met een nieuw vlootplan. Hij halveerde het oude voorstel, voegde er echter één kruiser aan toe en kwam zo tot wat men het 'halve minimum' ging noemen. 'Juist toen de grapjes over deze beruchte definitie begonnen te luwen, kwam', aldus admiraal Helfrich, 'de economische depressie, welke dankbaar werd aangegrepen om de gehele krijgsmacht te verzwakken'¹ – beter ware: verder te verzwakken.

Voor de Koninklijke Marine en speciaal ook voor de Marineluchtvaartdienst was het gevolg van dit beleid dat men geen bouwplan had; ook dus niet kon voorzien wat men in de toekomst aan krachten nodig kon hebben. Men ging tot personeelsinkrimping over. Het dienstverband van de matrozen werd van twaalf op vijf jaar gebracht; dat was 'juist lang genoeg om in de laagste rangen alle bezwaren van het zeemansleven te ondervinden, maar te kort voor een verlovingsstijd met de zee om haar te durven trouwen.'² Bij 'Willemsoord', het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder, werd de aanneming van adelborsten beperkt.

Op het moreel van de kaders van land- en zeemacht had dit alles een deprimerend effect. Ze werden er moe van, voortdurend in te roeien tegen de stroom van de tijd. Veel officieren (het gold voor het leger zowel als voor de marine) kwamen uit families waar men van geslacht op geslacht 's konings wapenrok gedragen had. Die wapenrok werd in de jaren '20 wel heel sjofeltjes. De salarissen waren even laag als de kansen op bevordering gering. Vooral ook bij de onderofficieren vonden veelvuldig rangsverhogingen plaats zonder verhoging van de jaarwedde. Onder de 456 lagere kaderleden van de infanterie die in 1927 bevorderd werden, waren er bij voorbeeld 23 die, na tussen 1894 en 1906 in dienst gekomen te zijn, eindelijk de begeerde rang van adjudant-onderofficier bereikten – maar zonder dat de staat hun per maand een cent meer betaalde.³ In 1928 werd bij de hogere onderofficiers-

¹ C. E. L. Helfrich: *Memoires* (1950), dl. I, p. 5. ² J. C. Mollema: *Rondom de munitie op 'De Zeven Provinciën'* (1934), p. 10. ³ Nierstrasz: *De voorgeschiedenis*, X, p. 75.